

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการมีล่ามของผู้ต้องหาและจำเลยตามหลักสากลในประเทศไทย

จากการศึกษาในบทที่ 2 และบทที่ 3 ที่ผ่านมานั้น เห็นได้ว่ากฎหมายและระเบียบต่างๆ ของประเทศไทยเริ่มมีการพัฒนาเพื่อให้เป็นไปตามแนวมาตรฐานสากล ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงปัญหาในทางปฏิบัติของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง และมีหน้าที่ในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของไทย เพื่อที่จะได้รู้ข้อบกพร่องของกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ปัญหาจากการปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบนั้น ๆ และเพื่อให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนารูปแบบและแนวทางในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่มีอยู่และจะบัญญัติขึ้นใหม่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักการที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยให้ได้รับการปฏิบัติจากรัฐโดยเท่าเทียมกัน

ในบทนี้จะแยกวิเคราะห์ปัญหาการมีล่ามของผู้ต้องหาและจำเลยออกเป็นหัวข้อต่างๆ โดยข้อมูลส่วนหนึ่งของสภาพปัญหาการมีล่ามของผู้ต้องหาและจำเลย ได้มาจากการทำแบบสอบถามเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตกรุงเทพมหานคร และส่วนหนึ่งนำมาจากการศึกษาโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในประเทศไทย และวิธีปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล เปรียบเทียบกับกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ และวิธีปฏิบัติของหน่วยงานหรือองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยตามหลักสากลว่าเป็นไปตามหลักสากลเพียงใด เพื่อที่จะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ของประเทศไทย เพื่อให้ผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศและไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณา และได้รับหลักประกันในการต่อสู้คดีเพื่อให้เป็นไปตามหลักสากลและตรงกับหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิของบุคคล ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 25 ที่ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” หากผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศและไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษา

ที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาแล้ว หลักความเสมอภาคและหลักการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันก็ไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้

ปัญหาการมีล่ามของผู้ต้องหาและจำเลยที่จะศึกษาในบทนี้ จะศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ดังนี้ คือ ปัญหาในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ปัญหาการรับรองสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ ปัญหาการรับรองหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดี หลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม ค่าตอบแทนล่าม และ คุณสมบัติ มาตรฐาน และการตรวจสอบ โดยแยกพิจารณาดังนี้

4.1 ปัญหาในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย

จากการทำแบบสอบถามเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา และจำเลยซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล พบว่าเจ้าพนักงานในแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรมีปัญหาในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ซึ่งบางเรื่องก็มีปัญหาใกล้เคียงกัน และในบางเรื่องก็มีปัญหาแตกต่างกันออกไป แยกพิจารณาปัญหาในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยได้ดังนี้

1. ในชั้นสอบสวน

ในปัจจุบันมีคดีที่ชาวต่างประเทศเป็นผู้ต้องหาและจำเลยจำนวนมาก จากสถิติคืออย่างไม่เป็นทางการจากศูนย์บริการข้อมูลสนเทศ กรมตำรวจ ในช่วงปี พ.ศ. 2536 พบว่ามีชาวต่างประเทศถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและตกเป็นผู้ต้องหาประมาณ 13,000 คน ในช่วงปี พ.ศ. 2537 มีชาวต่างประเทศถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและตกเป็นผู้ต้องหาประมาณ 16,000 คน ซึ่งเห็นแนวโน้มได้อย่างชัดเจนว่า มีอัตราที่ชาวต่างประเทศตกเป็นผู้ต้องหาและถูกดำเนินคดีในประเทศไทยมากขึ้น คดีที่ชาวต่างประเทศกระทำความผิดมากที่สุดจากการทำแบบสอบถามเรียงตามลำดับที่พบมากจากมากไปน้อย ได้แก่ ความผิดต่อพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติด และความผิดต่อประมวลกฎหมายอาญา แต่ปรากฏว่ามีหน่วยงานของกรมตำรวจที่รับผิดชอบในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาโดยตรงคือ กรมการต่างประเทศ แผนกการแปลและล่ามซึ่งมีล่ามประจำอยู่ 2 คน เป็นล่ามภาษาอังกฤษและภาษาจีน นอกจากนี้

กองการต่างประเทศ กรมตำรวจ ในบางหน่วยงานของกรมตำรวจซึ่งต้องติดต่อกับชาวต่างประเทศบ่อยครั้ง หรือมีคดีที่ผู้ต้องหาเป็นชาวต่างประเทศจำนวนมากก็มีล่ามประจำอยู่ได้แก่ กองตรวจคนเข้าเมือง กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดมีล่าม 2 คน เป็นล่ามภาษาอังกฤษและจีนกลาง กองกำกับการตำรวจท่องเที่ยว และสถานีตำรวจบางแห่งที่ไม่มีล่ามประจำแต่มีคดีที่มีชาวต่างประเทศมากก็จะแก้ปัญหาโดยการขอความร่วมมือจาก โรงแรม หรือบริษัทในท้องถิ่นนั้น ๆ ส่งเจ้าหน้าที่มาประจำที่สถานีตำรวจ เพื่อช่วยติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจำนวนคดีกับจำนวนล่ามที่กรมตำรวจมีทั้งหมด เห็นได้ว่าล่ามมีจำนวนไม่เพียงพอกับคดีที่ชาวต่างประเทศเป็นผู้ต้องหา ปัญหาของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดหาล่ามนอกจากมีบุคลากรคือ ล่ามไม่เพียงพอแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจประมาณครึ่งหนึ่งไม่ทราบว่ากรมตำรวจมีล่ามและสามารถขอล่ามจากกรมตำรวจได้ และในบรรดาเจ้าพนักงานตำรวจที่ทราบว่ากรมตำรวจมีล่ามเกือบทั้งหมดไม่เคยขอล่ามจากกรมตำรวจ เนื่องจากมีความเห็นว่าขั้นตอนการขอล่ามจากกรมตำรวจมีขั้นตอนยุ่งยาก ทำให้ล่าช้า และเจ้าพนักงานตำรวจบางคนไม่ทราบ วิธีในการขอล่ามจากกรมตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจส่วนใหญ่จึงจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาเองแต่ก็มีปัญหาในการจัดหาล่ามหลายประการ จากการทำแบบสอบถามผู้เขียนพบว่า ปัญหาของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยเรียงลำดับจากปัญหาที่พบบ่อยไปหาน้อย ดังนี้

1. ปัญหาไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่ขอให้จัดหาล่าม เนื่องจากล่ามของกรมตำรวจมีจำนวนไม่เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น และเจ้าพนักงานตำรวจบางคนไม่ทราบว่ากรมตำรวจมีล่าม จึงต้องจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาเอง โดยการขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานอื่นเพื่อขอให้จัดหาล่ามให้ เช่น สถานทูต แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานนั้น สถานทูตของบางประเทศไม่จัดหาล่ามให้ ไม่ให้ความร่วมมือ ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจต้องจัดหาล่ามเอง เช่น ให้เจ้าพนักงานตำรวจที่พอจะรู้ภาษาของผู้ต้องหานั้นเป็นล่ามหรือหาคนรู้จักอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อคุณสมบัติ และมาตรฐานของล่ามตามที่จะได้ศึกษาต่อไป

2. ปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจัดหาล่าม เนื่องจากกรมตำรวจไม่มีงบประมาณเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ล่าม ทั้งในส่วนที่เป็นเบี้ยเลี้ยงในการทำงานและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจที่รับผิดชอบคดีที่ผู้ต้องหาเป็นชาวต่างประเทศ และต้องจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้แก่ล่ามที่จัดหาเอง ผลที่ตามมาจากปัญหาเรื่อง

คำตอบแทน ก็คือ ปัญหาในเรื่องคุณภาพของล่าม ทำให้ล่ามที่เจ้าพนักงานตำรวจจัดหาให้ผู้ต้องหาส่วนใหญ่จะมีมาตรฐาน ประสิทธิภาพในการแปลเพียงปานกลาง พอใช้ได้เท่านั้นซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อค่าใช้จ่ายในการจัดหาล่ามและมาตรฐานของล่าม

3. ปัญหาของเจ้าพนักงานตำรวจ ที่ไม่สามารถจัดหาล่ามที่พูดและเข้าใจภาษาของผู้ต้องหาได้ เนื่องจากผู้ต้องหาที่เป็นชาวต่างประเทศนั้นมีหลายเชื้อชาติ ได้แก่ ประเทศในแถบแอฟริกาใต้ เช่น ประเทศไนจีเรีย ประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศเคนย่า ประเทศในแถบตะวันออกกลาง เช่น ประเทศอิสราเอล อิหร่าน ประเทศในแถบเอเชีย เช่น ประเทศจีน ประเทศอินเดีย ประเทศเมียนมาร์ กัมพูชา ลาว ประเทศในแถบอเมริกาและยุโรป เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศฝรั่งเศส ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน ซึ่งในประเทศที่คนในประเทศนั้นพูดภาษาอังกฤษ ก็จะไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดหาล่ามที่พูดและเข้าใจภาษาของผู้ต้องหาได้ เช่น ผู้ต้องหาที่เป็นชาวอเมริกา ชาวอังกฤษ เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจสามารถหาล่ามได้ แต่ในบางภาษาเช่น ภาษาของประเทศในแถบแอฟริกาใต้ เช่น ไนจีเรีย เคนย่า เจ้าพนักงานตำรวจจะมีปัญหาในการจัดหาล่ามได้ยากมาก หรือในบางครั้งก็ ไม่สามารถหาล่ามได้ แม้แต่เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจติดต่อขอล่ามไปทางสถานทูต บางสถานทูต ก็ไม่ให้ความร่วมมือทำให้มีปัญหาในการจัดหาล่ามในกรณีนี้มาก นอกจากเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถจัดหาล่ามได้ อันเนื่องมาจากภาษาของผู้ต้องหาซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของประเทศนั้น ๆ แล้ว ในบางกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจทำงานอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กรุงเทพมหานครก็จะมีปัญหาในการจัดหาล่ามเนื่องจากไม่สามารถหาล่ามได้ ทางแก้ในปัญหากรณีที่ไม่สามารถจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาได้คือ ให้ผู้ต้องหาจัดหาล่ามมาเอง ซึ่งเป็นกรณีที่ใช้กันอยู่ก่อนที่จะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ดังนั้นเมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 แล้ว รัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในการจัดหาล่ามไม่ได้ของเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมาย

4. ปัญหาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ทราบว่า จะจัดหาล่ามจากที่ใด ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าแม้กรมตำรวจจะมีล่ามภาษาอังกฤษและภาษาจีน แต่เจ้าพนักงานตำรวจส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ากรมตำรวจมีล่ามในปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา เจ้าพนักงานตำรวจส่วนใหญ่จะจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา จากคนรู้จักที่สามารถพูดและเข้าใจภาษาของผู้ต้องหาได้

และจัดหาล่าม โดยการขอความร่วมมือไปที่สถานทูตที่ผู้ต้องหาเป็นชนชาติและอยู่ในสังกัดของ ประเทศนั้น ซึ่งสถานทูตของบางประเทศก็ให้ความร่วมมือดี เช่น ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ แต่ บางประเทศก็ไม่ให้ความร่วมมือ หรือในบางประเทศก็ไม่มีสถานทูต หรือ สถานกงสุลในประเทศ ไทย ทำให้ยากต่อการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา เช่น ประเทศไนจีเรีย นอกจากนี้ส่วนหนึ่งก็ จัดหาล่ามโดยขอความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานกรมตำรวจด้วยกันที่สามารถพูด และเข้าใจภาษาของผู้ต้องหาได้ และในบางกรณีก็ใช้ล่ามประจำหน่วยงานนั้นๆ เอง ซึ่งเป็นส่วน น้อยเนื่องจากมีล่ามประจำเฉพาะบางหน่วยงาน เช่น กองตรวจคนเข้าเมือง กองกำกับการตำรวจ ท้องเที่ยว กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

5. เมื่อมีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยแล้ว ก็มีปัญหามาตามคือ ผู้ต้องหาหรือ จำเลยร้องเรียนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้ให้การ หรือเบิกความตามที่พนักงานสอบสวนได้ สอบสวน และบันทึกคำให้การไว้ในชั้นสอบสวน ซึ่งปัญหาในเรื่องนี้ก็พบบ้างแต่ไม่มากนัก

จากปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยข้างต้น เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งมี หน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยแต่ละคน ก็แก้ปัญหามาในแต่ละเรื่องโดยใช้ ดุลพินิจของตนเอง เช่น ในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาล่ามให้ได้ก็แจ้งให้ผู้ต้องหา จัดหาล่ามเอง หรือพยายามฝึกฝนตนเองให้พูดภาษาของผู้ต้องหา ทำให้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยไม่ เท่าเทียมกัน ผู้ต้องหาและจำเลยไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แม้จะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 กำหนดให้เจ้าพนักงาน ตำรวจจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยโดยมิชักช้า และจากการทำแบบสอบถามพบว่า เจ้าพนักงานตำรวจส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหน่วยงานหรือองค์กรที่ควรมีหน้าที่ในการจัดหาล่าม คือ ต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม ซึ่งในชั้นสอบสวนก็คือกรมตำรวจ ต่อมาก็เป็นสถานทูต หรือกงสุลที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีชนชาติ และ หน่วยงานกลางของรัฐ ที่จัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะ และส่วนน้อยมีความเห็นว่าควรจะให้หน่วยงานของเอกชนที่ได้รับ การรับรองมีหน้าที่ในการจัดหาล่าม แต่เจ้าพนักงานตำรวจประมาณครึ่งหนึ่งมีความเห็นว่า กรมตำรวจไม่สามารถจัดหาล่ามได้ เพราะขาดองค์กรหรือบุคลากรที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบ อย่างจริงจัง เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญในการจัดหาล่าม ขาดความสนใจที่จะพัฒนางานหรือ บุคลากรในด้านนี้ ขาดงบประมาณในการจัดหาล่ามทำให้ไม่สามารถจัดหาล่ามที่มีคุณภาพได้ ซึ่ง จะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดหาล่าม ส่วนเจ้าพนักงานตำรวจ

ประมาณครึ่งหนึ่งเห็นว่า กรมตำรวจเป็นหน่วยงานที่สามารถจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยได้ โดยเห็นว่าบุคลากรของกรมตำรวจมีความสามารถ เนื่องจากมีบุคลากรที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ และเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้วคือ กองการต่างประเทศ จึงน่าจะพัฒนาบุคลากรให้รองรับในเรื่องการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐน่าจะสามารถนำแนวคิดในเรื่องนี้ไปปรับปรุงหน่วยงานหรือองค์กรรวมทั้งบุคลากรของตน เพื่อรองรับปัญหาในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 13 ที่แก้ไขใหม่ต่อไป

2. ในชั้นพนักงานอัยการ

จากการทำแบบสอบถามพบว่าในทางปฏิบัติพนักงานอัยการส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการจัดหาล่าม เนื่องจากพนักงานอัยการมีความเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 เดิมไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศและไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ ประกอบกับในทางปฏิบัติพนักงานอัยการไม่ได้ติดต่อกับตัวผู้ต้องหาและจำเลยโดยตรง เนื่องจากหากเป็นในชั้นสอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจก็จะเป็นผู้มีหน้าที่แจ้งข้อหา สอบปากคำผู้ต้องหา และบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาไว้เป็นภาษาไทย ถ้าผู้ต้องหาเป็นชาวต่างประเทศที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ เจ้าพนักงานตำรวจก็จะเป็นผู้จัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจสอบปากคำผู้ต้องหา รวบรวมหลักฐานและสรุปสำนวนมีความเห็นส่งฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ก็จะส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการ ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการก็จะไม่ได้ติดต่อดูสารกับผู้ต้องหา โดยพนักงานอัยการจะตรวจสอบสำนวนการสอบสวนดูพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวน ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหากระทำความผิดก็จะมีคำสั่งให้ฟ้องผู้ต้องหา และยื่นฟ้องคดีต่อศาล แต่ถ้าเห็นว่าพยานหลักฐานตามสำนวนการสอบสวนไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการสอบสวนพยานเพิ่มเติมหรือต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหาเพิ่มเติม พนักงานอัยการก็จะมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควร และพนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการตามความเห็นของพนักงานอัยการ โดยทั่ว ๆ ไป พนักงานอัยการจึงไม่มีความจำเป็นต้องติดต่อกับผู้ต้องหาที่เป็นชาวต่างประเทศ ในบางกรณีหากพนักงานอัยการมีความประสงค์จะติดต่อดูสารกับผู้ต้องหา พนักงานอัยการส่วนใหญ่ก็จะแจ้งให้เจ้าพนักงาน

ตำรวจจัดหาลำโพงให้ และได้รับความร่วมมือจากเจ้าพนักงานตำรวจด้วยดีเสมอมา หากเป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล พนักงานอัยการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีต้องจัดหาลำโพงให้กับจำเลย ในกรณีนี้หากผู้พิพากษาไม่สามารถจัดหาลำโพงได้เนื่องจากมีเหตุขัดข้องบางประการ พนักงานอัยการก็จะให้ความร่วมมือในการช่วยจัดหาลำโพง โดย ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะแก้ปัญหาโดยอันดับแรกจะขอความร่วมมือจากเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดหาลำโพงให้กับจำเลย รองลงไปก็จะขอความร่วมมือจากคนรู้จักที่มีความรู้ในภาษาของจำเลยและสามารถติดต่อสื่อสารกับจำเลยได้ ขอความร่วมมือจากสถานทูตที่จำเลยมีชนชาติ และขอความร่วมมือจากพนักงานอัยการคนอื่น เนื่องจากแนวทางในการปฏิบัติงานและความเห็นของพนักงานอัยการส่วนใหญ่ข้างต้นจึงไม่ปรากฏว่า สำนักงานอัยการสูงสุดมีล่ามเพื่อที่จะทำหน้าที่แปลเพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างพนักงานอัยการกับผู้ต้องหา และจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศ และไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ รวมทั้งสำนักงานอัยการสูงสุดไม่มีกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติพิเศษใด ๆ เกี่ยวกับกรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยเป็นชาวต่างประเทศและไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้

อย่างไรก็ดีจากการทำแบบสอบถามพบว่า พนักงานอัยการบางคนมีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดหาลำโพงให้กับผู้ต้องหาและจำเลย เรียงลำดับจากปัญหาที่พบมากไปหาน้อยดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่สามารถจัดหาลำโพงที่พูดและเข้าใจภาษาของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้
2. ปัญหาในการไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่ขอให้จัดหาลำโพง
3. ปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่าม
4. ปัญหาไม่ทราบว่าจะจัดหาลำโพงจากที่ใด
5. ปัญหาถูกผู้ต้องหาหรือจำเลย ร้องเรียนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้ให้การตามสำนวน

การสอบสวนซึ่งพบน้อยมาก

ปัญหาของพนักงานอัยการที่ไม่สามารถจัดหาลำโพงให้กับผู้ต้องหาและจำเลยนั้น เนื่องจากพนักงานอัยการไม่ทราบว่ากรมตำรวจมีล่าม ทำให้เกิดปัญหาในการจัดหาลำโพงให้กับผู้ต้องหาและจำเลย แต่พนักงานอัยการส่วนใหญ่ทราบว่ากรมตำรวจมีล่ามและเคยขอความร่วมมือจากกรมตำรวจ และพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีซึ่งได้รับความร่วมมือในการจัดหาลำโพงด้วยดีตลอดมา ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามนั้น เนื่องจากสำนักงานอัยการสูงสุดไม่มีเกี่ยวกับการจัดหาลำโพง จึงไม่มีระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่าม แต่ในทาง

ปฏิบัติของพนักงานอัยการมีระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนให้กับพยาน โดยกำหนดให้มีการจ่ายค่าตอบแทนครั้งละไม่เกิน 80 บาท ซึ่งอาจนำมาใช้จ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ล่ามได้

นอกจากปัญหาข้างต้นแล้วในกรณีที่มีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย โดยพนักงานอัยการขอความร่วมมือจากกรมตำรวจ พนักงานอัยการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าไม่มีปัญหาเนื่องจากกรมตำรวจให้ความร่วมมือ ส่วนในกรณีที่ขอล่ามจากกระทรวงยุติธรรม พนักงานอัยการส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาในการขอความร่วมมือ แต่มีปัญหาเกี่ยวกับตัว “ ล่าม ” เนื่องจากล่ามมีจำนวนน้อย ไม่พอเพียงกับปริมาณคดี ทำให้กระบวนการพิจารณาต้องล่าช้าออกไปเพื่อรอให้ล่ามมาปฏิบัติงาน ล่ามมีเพียงบางภาษาคือ ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ ซึ่งในบางกรณีจำเลยไม่ได้ใช้ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ ทำให้ไม่มีล่าม และปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพ ความรู้ของล่าม ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ และมาตรฐานของล่ามจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดต่อไป

3. ในชั้นศาล

จากการทำแบบสอบถามศาลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าในชั้นพิจารณาคดีของศาล มีคดีที่ชาวต่างประเทศกระทำความผิดและถูกฟ้องต่อศาลเป็นจำนวนมาก เรียงลำดับประเภทของคดีที่พบในชั้นศาลจากมากไปน้อยคือ ความผิดต่อพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติด ความผิดต่อประมวลกฎหมายอาญา ความผิดต่อพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว นอกจากนั้นก็เป็นความผิดอื่น ๆ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับคดีที่พบในชั้นสอบสวน แนวโน้มของคดีที่ชาวต่างประเทศเป็นผู้กระทำความผิดในปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้น เมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล ศาลจะจัดหาล่ามให้ตั้งแต่ชั้นสอบปากคำของผู้ต้องหา ชั้นฝากขัง ชั้นอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง ชั้นสอบคำให้การจำเลย ชั้นสืบพยานซึ่งส่วนใหญ่จะจัดหาล่ามให้เฉพาะสืบตัวจำเลย ส่วนในชั้นฟังคำพิพากษาส่วนใหญ่ไม่มีการจัดหาล่ามให้กับจำเลย โดยมีแนวปฏิบัติในการจัดหาล่ามคือ จะจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในกรณีที่จำเลยไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย และผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีล่าม โดยขึ้นกับดุลพินิจของผู้พิพากษาที่พิจารณาในแต่ละคดีและพฤติการณ์ของคดีแต่ละคดี เช่น ในคดีที่จำเลยมีทนายซึ่งสามารถพูดและเข้าใจภาษาของจำเลยได้ การใช้ดุลพินิจในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยก็ค่อนข้างจำกัด โดยจะจัดหาล่ามให้เฉพาะในกรณีที่จำเลยร้องขอให้มีการแต่งตั้งให้ เช่น สืบตัวจำเลย เนื่องจากในกรณีนี้จำเลยมีทนายคอยรักษาผลประโยชน์แล้ว ซึ่งในระหว่างการ

พิจารณาก็จะเปิดโอกาสให้ทนายความให้คำปรึกษาหรือทำความเข้าใจกับจำเลยด้วย จากแนวทางในการปฏิบัติของศาลดังกล่าวเห็นได้ว่าขั้นตอนต่าง ๆ ภายในศาลซึ่งต้องมีการจัดหาล่ามให้กับจำเลยนั้นมีหลายขั้นตอน และจำนวนคดีก็มีปริมาณมาก ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานเนื่องจากส่วนใหญ่ศาลจะจัดหาล่ามให้กับจำเลยโดยขอล่ามจากกระทรวงยุติธรรม แต่ปรากฏว่ากระทรวงยุติธรรมมีล่ามอยู่เพียง 2 คนเป็นล่ามภาษาจีน 1 คน และภาษาอังกฤษ 1 คน ซึ่งเห็นได้ชัดว่าจำนวนล่ามมีไม่เพียงพอกับปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ในปัญหานี้บางครั้งก็มีการแก้ปัญหาโดยการขอความร่วมมือให้ผู้ร่วมงานหรือคนรู้จักที่สามารถพูดและเข้าใจภาษาของจำเลยมาช่วยเป็นล่าม ขอความร่วมมือให้เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนในคดีนั้น ๆ ช่วยจัดหาล่ามมาให้ หรือในกรณีที่พนักงานสอบสวนสามารถพูดภาษาของจำเลยได้ก็จะให้พนักงานสอบสวนเป็นล่าม หรือในบางครั้งก็จะขอความร่วมมือให้โจทก์ (พนักงานอัยการ) ช่วยจัดหาล่ามให้ แต่ในบางกรณีที่ไม่สามารถหาล่ามได้เนื่องจากเป็นภาษาที่ไม่ค่อยมีการใช้แพร่หลาย เช่น ภาษาของประเทศในแถบแอฟริกาใต้ เช่น ประเทศในจีเรีย เคนย่า ภาษาของประเทศในแถบตะวันออกเฉียง เช่น อาหรับ อีฟกานิสถาน ซึ่งไม่สามารถหาล่ามได้ ก็จะมีการติดต่อทำหนังสือขอความร่วมมือไปที่สถานทูตของประเทศที่จำเลยเป็นชนชาติเพื่อให้จัดส่งล่ามมาช่วยแปลให้กับจำเลย

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในชั้นพิจารณาของศาล ที่พบมากในการปฏิบัติงานเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ

1. ปัญหาจากการที่ไม่ทราบว่าจะจัดหาล่ามจากที่ใด เนื่องจากล่ามของกระทรวงยุติธรรมมีจำนวนไม่เพียงพอกับปริมาณคดี และ ในบางกรณีเมื่อทำหนังสือขอความร่วมมือจากสถานทูตที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชนชาติ ก็ไม่ได้รับความร่วมมือ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาไม่สามารถจัดหาล่ามที่พูดและเข้าใจภาษาของผู้ต้องหาและจำเลยได้ ในปัญหานี้มีการแก้ปัญหาตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น
2. ปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่ขอความร่วมมือให้ช่วยจัดหาล่าม เช่น สถานทูต เนื่องจากบางสถานทูต แม้จะมีการทำหนังสือจากกระทรวงยุติธรรมขอให้จัดส่งล่ามมาช่วยแปลให้กับผู้ต้องหาและจำเลย แต่ก็ไม่จัดส่งล่ามให้เนื่องจากไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่ในบางประเทศ เช่นประเทศสวิสเซอร์แลนด์ และสเปน จะริบดำเนินการจัดส่งล่ามและแต่งตั้งทนายให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ซึ่งขึ้นกับดุลพินิจของแต่ละประเทศ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่าม เนื่องจากก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบอื่นใดเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนการปฏิบัติงานของล่าม ในทางปฏิบัติล่ามของกระทรวงยุติธรรมจะได้รับเงินค่าตอบแทนตามเงินเดือนในแต่ละเดือนตามปกติ ทำให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาไม่มีแรงจูงใจที่จะมาสมัครเป็นล่าม เนื่องจากค่าตอบแทนน้อยเมื่อเทียบกับการทำงานเอกชน ส่วนในกรณีที่ขอความร่วมมือจากหน่วยงานหรือบุคคลอื่น ๆ ให้ช่วยเป็นล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ก็เป็นการขอความร่วมมือโดยไม่มี การจ่ายค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน ในบางกรณีเมื่อมีการขอความร่วมมือให้บุคคลภายนอกเป็นล่ามแล้วมีการขอเลื่อนคดีจากฝ่ายโจทก์หรือจำเลยก็ทำให้ล่ามเสียเวลาต้องเดินทางมาศาลหลายครั้ง เสียค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์ เป็นการเพิ่มภาระให้กับล่าม เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 และกระทรวงยุติธรรมออกระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามแล้ว ก็เป็นการแก้ไข ปัญหาเรื่องนี้ในระดับหนึ่งซึ่งจะได้ศึกษาต่อไปในเรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่าม

4. ปัญหาในเรื่องคุณสมบัติและมาตรฐานของล่ามในการแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยและจากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ ซึ่งจะศึกษาต่อไป

5. ปัญหาถูกผู้ต้องหาหรือจำเลยร้องเรียนว่าไม่ได้เบิกความตามที่ศาลได้บันทึกไว้ ปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ยอมลงลายมือชื่อในเอกสารต่าง ๆ ในชั้นพิจารณา ซึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติและมาตรฐานในการแปลของล่าม หากล่ามไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ต้องหาและจำเลยให้เข้าใจได้

นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาต่อกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล หากในกรณี จำเป็นต้องมีล่ามและไม่มีล่าม ก็ต้องรอให้มีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยก่อนจึงจะ ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ ทำให้บางครั้งต้องมีการเลื่อนการพิจารณาออกไปจนกว่าจะ จัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยได้ เพราะหากไม่มีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ย่อมกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณา รวมถึงหลักประกันใน การต่อสู้คดีตามที่จะได้ศึกษาในหัวข้อต่อไป

4.2 การรับรองสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ

ตามที่ได้ศึกษาถึงสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ ตามกฎหมายของประเทศไทย และตามหลักสากลในบทที่ 2 และบทที่ 3 เห็นได้ว่า สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่าม ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชาวต่างประเทศ ที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาที่ใช้ในการ ดำเนินคดีอาญาเป็นสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย ในการรับรู้กระบวนการพิจารณาในแต่ละขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุม บุคคลที่ถูกจับกุม มีสิทธิที่จะรับรู้ว่าจะถูกจับกุมเพราะสาเหตุใด เมื่อมีการนำบุคคลนั้นไปดำเนินคดีโดยมีการแจ้งข้อหาว่ากระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง และ สอบปากคำบุคคลนั้น บุคคลนั้นซึ่งกลายเป็น “ผู้ต้องหา” ก็มีสิทธิที่จะได้รับรู้ว่าถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิดฐานใดและมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างไร เมื่อผู้ต้องหา ถูกนำตัวมาฟ้องศาล กลายเป็น “จำเลย” ก็มีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหาและสิทธิต่าง ๆ ในชั้นพิจารณา รวมถึงมีสิทธิที่จะรับรู้กระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อตัวจำเลย ซึ่งในกรณีที่ ผู้ต้องหาและจำเลยเป็นชาวต่างประเทศหากไม่มีการจัดหาล่ามให้ ผู้ต้องหาและจำเลยก็จะไม่ได้ รับการรับรองสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ ข้างต้น

ในทางปฏิบัติของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่าม ให้กับผู้ต้องหาและ จำเลยในประเทศไทย เห็นว่ามีการรับรองและคุ้มครองสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาใน แต่ละขั้นตอนในระดับหนึ่ง โดยมีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในขั้นตอนเท่าที่เห็นว่ามี ความจำเป็นต้องมีล่าม เนื่องจากตามกฎหมายของประเทศไทยเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือ องค์กรที่เกี่ยวข้องมีดุลพินิจในการจัดหาล่ามในกรณีที่จำเป็น เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาล จัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในกรณีที่ไม่มีล่าม โดยมีข้อจำกัด แต่ก็ไม่มีกรณีกล่าวถึงปัญหา เกี่ยวกับการจัดหาล่ามในชั้นจับกุม ทั้งๆที่ในชั้นจับกุม บุคคลผู้ถูกจับกุมก็มีสิทธิที่จะรับรู้ กระบวนการพิจารณาที่มีต่อบุคคลนั้น มีสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับ เช่น ตามที่กำหนดไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 ซึ่งวางหลักไว้ว่า เจ้าพนักงานหรือราษฎร ซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่าเขาต้องถูกจับและมาตรา 84 วางหลักไว้ว่ากรณีจับโดยมี หมายจับต้องอ่านหมายจับให้ผู้ถูกจับฟังและแจ้งเหตุที่จับ ซึ่งหากไม่มีการจัดหาล่ามให้กับผู้ถูกจับ กุมในชั้นนี้ ผู้ถูกจับก็จะไม่ได้รับสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาซึ่งจะทำให้การจับกุมไม่ชอบและ

กระบวนการพิจารณาลงจากนั้นก็ไม่ใช่ด้วยกฎหมาย และในชั้นสอบสวน และชั้นศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 วางหลักให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาและสิทธิต่าง ๆ ในชั้นสอบสวน และมาตรา 172 วางหลักไว้ว่าศาลต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามจำเลยว่ากระทำผิดจริงหรือไม่ รวมทั้งมีหลักเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการต้องกระทำโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลย ซึ่งมีข้อยกเว้นบางประการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 172 ทวิ ซึ่งหากไม่มีการจัดหาลำมให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้แล้ว ก็จะทำให้กระบวนการพิจารณาที่เกิดขึ้นต่อผู้ต้องหาและจำเลยนั้นไม่ชอบ และไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1581/2531 ซึ่งวินิจฉัยวางหลักไว้ว่า ก่อนจับกุมจำเลยพนักงานสอบสวนได้เรียกจำเลยมาสอบสวนในฐานะพยานและทำบันทึกคำให้การไว้ ไม่มีข้อความว่าได้บอกให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยื่นจำเลยในการพิจารณาได้ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 บัญญัติไว้ เช่นนี้ จะถือว่าเป็นบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาไม่ได้ เมื่อโจทก์ไม่มีประจักษ์พยานหรือพยานแวดล้อมให้ฟังว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง ถ้าฟังบันทึกคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยซึ่งให้การไว้ในฐานะพยาน มิใช่ในฐานะผู้ต้องหายังฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 986/2518 วางหลักไว้ว่า โจทก์และจำเลยตกลงกันให้ศาลพิจารณาพยานหลักฐานในสำนวนซึ่งมีคำพยานชั้นไต่สวนมูลฟ้องคดีอื่น และงดสืบพยานในคดีนี้ ถือว่ามีการพิจารณาต่อหน้าจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 ไม่ได้ พิพากษายกฟ้องตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 986/2518 นี้เหตุที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากในคดีนี้ไม่มีการสืบพยาน ไม่มีการพิจารณาต่อหน้าจำเลย ดังนั้นจึงไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานอื่นที่ไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลยมาลงโทษจำเลยได้

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น เมื่อนำมาเทียบเคียงกับในกรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยเป็นชาวต่างประเทศที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ หากไม่มีการจัดหาลำมให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ผู้ต้องหาและจำเลยย่อมไม่ได้รับสิทธิรับรู้ในกระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้กระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ไม่อาจใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานต่อผู้ต้องหาและจำเลยได้ นอกจากสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ ข้างต้น ผู้ต้องหาและจำเลยก็ต้องได้รับการรับรองหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดี ซึ่งจะได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาของเรื่องดังกล่าวในหัวข้อต่อไป

4.3 การรับรองหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดี

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในการต่อสู้คดีไว้หลายประการ แต่ในกรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยเป็นชาวต่างประเทศที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยนั้น หากไม่มีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ผู้ต้องหาและจำเลยก็ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดี เช่น ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีทนาย โดยมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายให้ หากรัฐจัดหาทนายให้ผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศ และไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย แต่ไม่จัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย และทนายความก็ไม่สามารถพูดภาษาของชาวต่างประเทศนั้นได้ ผู้ต้องหาและจำเลยย่อมไม่ได้รับหลักประกันในการต่อสู้คดี สิทธิในการตรวจดูสำนวนทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล สิทธิในการคัดสำเนาเอกสาร สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การ สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง สิทธิที่จะให้การโดยสมัครใจ รวมทั้งสิทธิที่ได้รับทราบว่าคุณต้องหาและจำเลยมีสิทธิอื่น ๆ ตามกฎหมายอย่างไรบ้าง หากผู้ต้องหาและจำเลยไม่มีล่ามช่วยในการแปล ผู้ต้องหาและจำเลยก็จะไม่ได้รับทราบว่าคุณมีสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายอย่างไร ดังนั้นเพียงแต่มีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในเพียงบางชั้นตอนในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณา โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายที่ผู้ต้องหาและจำเลยมีอยู่ย่อมไม่เป็นการเพียงพอและจะทำให้ผู้ต้องหาและจำเลย ไม่ได้รับการรับรองตามหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดี ทั้ง ๆ ที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 25 ก็มีบทบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” ดังนั้น การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความไม่เสมอภาค และการไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกันย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญและไม่สามารถใช้บังคับได้ ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับ ปัญหาในเรื่องการรับรองหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในการต่อสู้คดีนี้ เจ้าพนักงาน ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา และจำเลยที่เป็น

ชาวต่างประเทศ และไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย ก็ได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญในเรื่องนี้

จากการทำแบบสอบถามพบว่าทั้งเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และผู้พิพากษา มีความเห็นว่าการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องหาและจำเลย โดยเจ้าพนักงานตำรวจมีความเห็นว่ามีประโยชน์เนื่องจากทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายอย่างไร ทำให้เจ้าพนักงานของรัฐสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ต้องหาและจำเลยได้ ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยเข้าใจข้อกล่าวหาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของตน เข้าใจถึงสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนตามกฎหมาย ทำให้ได้รับความช่วยเหลือให้สามารถเข้าใจกระบวนการยุติธรรมของไทย ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยได้รับความยุติธรรม ได้รับหลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดี และเป็นการทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศ ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกับ ผู้ต้องหาและจำเลยชาวไทย ส่วนพนักงานอัยการมีความเห็นว่าการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องหา และจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศ และไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย เนื่องจากทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถสื่อสารกับเจ้าพนักงานของรัฐได้เข้าใจ ทำให้เกิดความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมว่าตนจะได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดี ได้รับความยุติธรรมทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลย ตามความเห็นของผู้พิพากษามีความเห็นว่าการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยนั้นทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถสื่อความหมายได้เข้าใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องหาและจำเลยทราบถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยไม่ถูกกัณฑ์แก้งหรือดำเนินคดีโดยที่ผู้ต้องหาและจำเลยไม่เข้าใจ ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยเข้าใจกระบวนการยุติธรรมของไทยและเกิดความอุ่นใจว่า จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมและได้รับความยุติธรรม และการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลย ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

จากความเห็นของเจ้าพนักงานของรัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยข้างต้น ก็ทำให้เกิดความมั่นใจได้ในระดับหนึ่งว่า ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย มีแนวความคิดที่เห็นถึง

ประโยชน์และความสำคัญของการจัดหาล่าม ให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศและไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยในระดับหนึ่ง แต่ในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยก็ยังคงมีปัญหาในด้านอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง ทำให้การจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะได้อธิบายถึงในบทนี้ต่อไป ในหัวข้อต่อไปจะศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม

4.4 หลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม

สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามเป็นสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณา หากไม่มีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ ผู้ต้องหาและจำเลยนั้นย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดหาล่ามให้ในทุกชั้นตอนทั้งชั้นสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาล ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยต้องจัดหาล่ามเอง เทียบเคียงได้กับสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีทนายความ จากแนวความคิดนี้ เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามไว้ชัดเจนมากขึ้นว่า ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม แต่ก็ยังมีปัญหาบางประการเนื่องจากการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้กว้างๆเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานของรัฐในแต่ละชั้นตอนมีดุลพินิจในการจัดหาล่ามให้ในกรณีที่เป็น ซึ่งไม่ชัดเจนว่าต้องมีการจัดหาล่ามในชั้นตอนใด เมื่อใด อันมีผลกระทบต่อความชอบด้วยกฎหมายของกระบวนการพิจารณาในแต่ละชั้นตอน เช่น หากไม่มีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนก็จะทำให้คำให้การเสียไป การสอบสวนไม่ชอบ ปัญหาในชั้นจับกุมเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจจับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่ยังไม่ได้นำตัวส่งพนักงานสอบสวนจะต้องมีการจัดหาล่ามให้หรือไม่ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ แต่หากพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่ว่าสิทธิในการมีล่ามเป็นสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาประการหนึ่งตามที่ได้ศึกษาข้างต้น เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุม พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ก็ต้องจัดหาล่ามให้กับผู้ถูกจับกุม ผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่เท่าเทียมกับผู้ถูกจับกุม ผู้ต้องหา และจำเลยที่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากองค์กรที่มีหน้าที่

ในการจัดหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ที่แก้ไขใหม่ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล สังกัดหน่วยงานแตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นต้องมีการติดต่อประสานงานระหว่างองค์กรเพื่อให้มีหลักเกณฑ์ในการแบ่งหน้าที่ในการจัดหาว่าขั้นตอนใดองค์กรใดมีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือในขั้นตอนใดที่ต้องมีการร่วมมือในการจัดหา เพื่อให้ กระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยได้มากที่สุด

จากการทำแบบสอบถาม ในประเด็นเรื่ององค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาให้กับผู้ต้องหาและจำเลย พบว่าเจ้าพนักงานตำรวจครึ่งหนึ่งที่ทำแบบสอบถามมีความเห็นว่าการตำรวจไม่สามารถจัดหาที่มีคุณสมบัติตามที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องการได้ เนื่องจากกรมตำรวจขาดบุคลากรผู้รับผิดชอบ ไม่เห็นความสำคัญในการจัดหา ขาดความสนใจที่จะพัฒนาบุคคลที่จะเป็นล่าม ทำให้ล่ามไม่มีคุณสมบัติที่จะทำหน้าที่เป็นล่ามได้ และขาดงบประมาณในการจัดหา ซึ่งปัญหาเรื่องงบประมาณนี้เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 มีหลักเกณฑ์ให้กระทรวงมหาดไทยออกระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามตามที่ได้รับเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ซึ่งในขณะนี้กรมตำรวจกระทรวงมหาดไทยอยู่ระหว่างการพิจารณาระเบียบดังกล่าวตามที่ได้กล่าวไว้แล้ว ปัญหาในเรื่องงบประมาณนี้ก็คงจะดีขึ้น ส่วนพนักงานสอบสวนอีกครั้งหนึ่งมีความเห็นว่าการตำรวจสามารถจัดหาที่มีคุณสมบัติได้เนื่องจาก กรมตำรวจมีกองการต่างประเทศซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดหา มีกองกำกับการตำรวจท่องเที่ยวและมีบุคลากรในบางหน่วยงาน เช่น กองตรวจคนเข้าเมือง เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ จบการศึกษาจากต่างประเทศ สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นล่ามได้ รวมทั้งในบางสถานีตำรวจก็มีการรับสมัครล่ามเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำที่สถานีตำรวจโดยมีการจัดอบรมด้านกฎหมายด้วย ในส่วนของกระทรวงยุติธรรม เจ้าพนักงานตำรวจเกือบทั้งหมดมีความเห็นว่าเป็นหน่วยงานที่สามารถจัดหาได้เนื่องจากเป็นหน่วยงานใหญ่ มีความพร้อมทั้งในแง่โครงสร้างขององค์กรและงบประมาณ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหา และมีบุคลากรที่จบจากต่างประเทศ มีความรู้ ความสามารถที่จะเป็นล่ามผลการทำแบบสอบถามพนักงานอัยการ พบว่าพนักงานอัยการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการตำรวจสามารถจัดหาได้ เนื่องจากตามกฎหมายแล้วถือว่าเป็นหน้าที่ที่กรมตำรวจจะต้อง

จัดหาล่ามเพื่ออำนวยความสะดวกธรรมชาติให้กับผู้ต้องหา กรมตำรวจมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจภาษาต่างประเทศดีจำนวนมากและสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น สถานทูต เพื่อให้ช่วยจัดส่งล่ามมาปฏิบัติหน้าที่ โดยพนักงานอัยการส่วนน้อยที่มีความเห็นว่าการจัดหาล่ามไม่สามารถจัดหาล่ามได้เนื่องจากกรมตำรวจมีบุคลากรไม่เพียงพอ ไม่สามารถหาบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านภาษาได้เพราะภาษากฎหมายแตกต่างจากภาษาธรรมดา ซึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามซึ่งเป็นจำนวนที่ต่ำมาก ความเห็นของพนักงานอัยการต่อกระทรวงยุติธรรมในการจัดหาล่าม พนักงานอัยการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการกระทรวงยุติธรรมสามารถจัดหาล่ามได้เนื่องจาก ตามกฎหมายเป็นหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก มีงบประมาณเพียงพอในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่าม และในแง่ของผู้ต้องหาและจำเลยจะมีความไว้วางใจล่ามของกระทรวงยุติธรรมมากกว่า

จากการทำแบบสอบถามผู้พิพากษา พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดหาล่ามได้ เนื่องจากกรมตำรวจมีบุคลากรที่จบจากต่างประเทศสามารถพูดและเข้าใจภาษาต่างประเทศรวมทั้งมีความรู้ด้านกฎหมาย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ล่าม ส่วนผู้พิพากษาส่วนน้อยมีความเห็นว่าการจัดหาล่ามไม่ได้ เนื่องจากขาดงบประมาณ ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพในการแปล ไม่สามารถจัดหาล่ามได้ทุกภาษา ปัญหาเกี่ยวกับความ เชื่อถือของผู้ต้องหาและจำเลยในด้านความเป็นกลาง คุณภาพและมาตรฐานในการแปลของล่ามของเจ้าพนักงานตำรวจว่าเป็นกลาง และสามารถแปลถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ส่วนความเห็นต่อกระทรวงยุติธรรม ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการกระทรวงยุติธรรมสามารถจัดหาล่ามได้ เนื่องจากเป็นหน่วยงานใหญ่ที่มีบุคลากรที่จบจากต่างประเทศ สามารถพูดและเข้าใจภาษาต่างประเทศและมีความรู้ด้านกฎหมายซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นล่าม มีงบประมาณเพียงพอ ผู้ต้องหาและจำเลยเชื่อในความเป็นกลางซึ่งจะทำให้ไม่มีปัญหาในแง่การแปลหรือติดต่อกับตัวผู้ต้องหาและจำเลย โดยจะต้องมีการดำเนินการอย่างมีแบบแผน มีโครงการที่แน่นอน และมีการจัดสรรงบประมาณโดยเฉพาะ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เจ้าพนักงานของรัฐผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศซึ่งไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานที่สามารถจัดหาล่ามได้ตามเหตุผลข้างต้น

ในประเด็นเกี่ยวกับหน่วยงานใดควรมีหน้าที่ในการจัดหาลำม ประเด็นนี้เจ้าพนักงาน
ตำรวจและผู้พิพากษามีความเห็นเหมือนกันว่า หน่วยงานต่อไปนี้ควรมีหน้าที่ในการจัดหาลำม
โดยเรียงลำดับจากความเห็นมากไปหาน้อย ได้แก่

1. ต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ของรัฐในแต่ละชั้นต่อนั้น เจ้าพนักงานของรัฐส่วนใหญ่เห็นว่า
ควรให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในแต่ละชั้นตอนเป็นผู้จัดหาลำมให้ เช่น ในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน
เป็นหน้าที่ของกรมตำรวจต้องจัดหาลำม ในชั้นพนักงานอัยการหรือศาลก็เป็นหน้าที่ของ
พนักงานอัยการและศาลตามลำดับ

2. สถานที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชนชาติ

3. หน่วยงานกลางของรัฐที่จัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะ ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจบางคนมี
ความเห็นว่าการจัดหาลำมในชั้นสอบสวนกับในชั้นพิจารณาคดีจะเป็นคนคนเดียวกัน เหตุที่เห็นว่าควร
จัดตั้งหน่วยงานกลางของรัฐรับผิดชอบในการจัดหาลำม เพื่อจะได้เป็นไปตามมาตรฐานเดียว
กัน

4. หน่วยงานของเอกชนที่ได้รับการรับรองจากรัฐบาล เพื่อแก้ปัญหาในการจัดหาลำม
ของหน่วยงานของรัฐ

ส่วนพนักงานอัยการมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรมีหน้าที่ในการจัดหาลำมเรียงลำดับตาม
ความเห็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ ต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ของรัฐในแต่ละชั้นตอน หน่วยงาน
กลางของรัฐที่จัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะ สถานที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชนชาติ หน่วยงานของ
เอกชนที่ได้รับการรับรอง และมีพนักงานอัยการบางคนมีความเห็นว่า ควรให้
กระทรวงการต่างประเทศมีหน้าที่ในการจัดหาลำม

จากแบบสอบถามดังกล่าว สรุปได้ว่าเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มี
ความเห็นว่าการให้ต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ๆ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดหาลำม ซึ่งเมื่อมี
การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ก็มีหลักเกณฑ์กำหนดให้
ต้นสังกัดของหน่วยงานของรัฐในแต่ละชั้นตอนที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ในการจัดหาลำม ซึ่งสอดคล้อง
คลึงกับความเห็นของผู้ปฏิบัติงาน

ในปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาลำม ตามที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้นว่าจะมีการ
จัดหาลำมให้ในชั้นจับกุม ชั้นแจ้งข้อหา ชั้นสอบปากคำผู้ต้องหา ชั้นฝากขัง ชั้นอ่านและ
อธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง ชั้นสอบคำให้การจำเลย ชั้นสืบตัวจำเลย และชั้นฟังคำพิพากษา
แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการ

จัดหาลำโวลอย่างกว้าง ๆ โดยไม่มีหลักเกณฑ์ว่าจะต้องจัดหาลำโวลในขั้นตอนใดและเพียงใด เช่น ในขั้นตอนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรือในขั้นตอนการพิจารณาของศาลต้องจัดหาลำโวลให้กับผู้ต้องหาและจำเลยเฉพาะสอบปากคำผู้ต้องหาหรือสืบตัวจำเลยเท่านั้น หรือ ต้องจัดหาลำโวลเพื่อแปลกระบวนพิจารณาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้กับผู้ต้องหาและจำเลยฟัง ซึ่งในทางปฏิบัติก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เท่าเทียมกัน ทั้ง ๆ ที่ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาลำโวลเป็นสิ่งทีกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนพิจารณา และเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยทีต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ดังนั้นหน่วยงานหรือองค์กรทีมีหน้าที่ในการจัดหาลำโวลให้กับผู้ต้องหาและจำเลย จึงควรจะวางระเบียบในการจัดหาลำโวลเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและเพื่อให้การปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน

4.5 ค่าตอบแทนของล่ำโวล

ก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 จากการทำแบบสอบถามเจ้าพนักงานของรัฐทีเกี่ยวข้องกับการจัดหาลำโวลพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ำโวลเป็นปัญหาทีสำคัญอย่างมากปัญหาหนึ่งของเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าพนักงานตำรวจ พบว่าเป็นปัญหาทีพบมากเป็นอันดับสอง ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าสาเหตุอาจเนื่องมาจากลักษณะการทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งต้องทำงานโดยการแก้ปัญหาเกี่ยวกับข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพราะต้องทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาทีกฎหมายกำหนด หากต้องรอขั้นตอนให้หน่วยงานอื่นๆ ในกรมตำรวจเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา เช่น การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาลำโวลทางงบประมาณจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ล่ำโวล ก็จะทำให้ไม่สามารถทำการสอบสวนได้ทัน จึงต้องแก้ไขปัญหาดด้วยตนเอง โดยจัดหาเงินจากส่วนอื่นหรือขอความร่วมมือจากบริษัท ห้างร้านในท้องถิ่นของตนให้ช่วยจัดส่งล่ำโวลมาเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ โดยทีทางเจ้าพนักงานตำรวจไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทน ซึ่งก็ต่อแล้วแต่ความสมัครใจทีจะช่วยเหลือต่อทางราชการเท่ากับเป็นการผลัการะให้เจ้าพนักงานของรัฐต้องแก้ไขปัญหาเอง ทำให้เกิดปัญหาดตามมาคือปัญหา

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการออกระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามไว้แล้ว ในทางปฏิบัติก็ควรต้องมีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนในการจ่ายค่าตอบแทนไว้อย่างรวดเร็ว และรัดกุม เพื่อให้กฎหมายหรือระเบียบที่มีอยู่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ที่มุ่งจะคุ้มครองเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย เนื่องจากตามปกติขั้นตอนการจ่ายเงินของส่วนราชการจะค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน ใช้เวลาในการเบิกจ่ายนาน จึงควรจะมีมาตรการในการควบคุมเพื่อให้ล่ามที่มาปฏิบัติงานทั้งในชั้นสอบสวน และชั้นพิจารณาได้รับค่าตอบแทนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนของล่ามซึ่งออกโดยหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบกับเรื่องนี้ได้แก่ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และกระทรวงมหาดไทย ควรจะมีหลักเกณฑ์และแนวมาตรฐานเดียวกันหรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องใกล้เคียงกัน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเหมือนกัน หากมีความแตกต่างกันมากจะทำให้เห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่มีความเป็นเอกภาพ และทำให้เกิดการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ส่วนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับจำนวนเงินค่าตอบแทนแก่ล่าม ควรจะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทันกับสถานะเศรษฐกิจ เพื่อที่จะได้ล่ามที่มีความสามารถและมีคุณภาพในการปฏิบัติงาน เพราะค่าตอบแทนของล่ามเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้สามารถจัดหาล่ามที่มีคุณสมบัติ และมีมาตรฐาน ซึ่งจะได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติ มาตรฐาน และการตรวจสอบล่ามในหัวข้อต่อไป

4.6 คุณสมบัติ มาตรฐาน และการตรวจสอบล่าม

ก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยเพียงมาตราเดียว คือ ตามมาตรา 13 แต่ปรากฏว่าตามมาตรา 13 ไม่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานและการตรวจสอบล่ามไว้ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 46 ซึ่งมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาล่ามก็ไม่มี หลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานและการตรวจสอบล่ามไว้ แม้เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 เมื่อปี พ.ศ. 2539 ก็ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์หรือระเบียบใด ๆ เกี่ยวกับคุณสมบัติของล่าม มาตรฐาน และการตรวจสอบล่ามไว้ ทั้ง ๆ ที่คุณสมบัติและมาตรฐานของล่ามเป็นปัญหาสำคัญในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ทั้งในชั้นเจ้าพนักงาน

ตำรวจ ชั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาล จากการทำแบบสอบถามพบว่าในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ มีปัญหาเกี่ยวกับการไม่สามารถจัดหาล่ามที่พูดและเข้าใจภาษาของผู้ต้องหาให้กับผู้ต้องหาได้ซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากเป็นอันดับที่ 3 รองจากปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เจ้าพนักงานตำรวจติดต่อขอให้จัดหาล่ามให้และปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่าม ส่วนในชั้นพนักงานอัยการปัญหาเกี่ยวกับการไม่สามารถจัดหาล่ามที่พูดและเข้าใจภาษาของผู้ต้องหาและจำเลยได้เป็นปัญหาที่พบมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากปัญหาที่ไม่ทราบว่าจะจัดหาล่ามจากองค์กรหรือหน่วยงานใด ส่วนในชั้นศาลปัญหานี้เป็นปัญหาที่พบมากในอันดับแรกเช่นเดียวกับปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่ขอให้จัดหาล่ามให้ และปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่าม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยมีปัญหาเกี่ยวกับการที่ไม่สามารถจัดหาล่ามที่มีคุณสมบัติ และมาตรฐานที่ดีให้กับผู้ต้องหาและจำเลยได้ นอกจากนี้จากการทำแบบสอบถามพบว่าเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการและศาลส่วนใหญ่ที่จัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยมีความเห็นว่าล่ามที่จัดหาให้กับผู้ต้องหาและจำเลยนั้นมีประสิทธิภาพมาตรฐานในการแปลอยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่ไม่มีกฎหมายและในแต่และหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม ไม่มีระเบียบ หรือกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นล่าม และสืบเนื่องมาจากปัญหาที่ไม่สามารถจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยได้ เมื่อพอจะหาบุคคลใดที่มีความรู้ด้านภาษาของผู้ต้องหาและจำเลย แม้จะอยู่ในระดับเพียงพอใช้ก็จะริบขอความร่วมมือ หรือแต่งตั้งให้บุคคลนั้นมาเป็นล่าม เนื่องจากความขาดแคลน จึงไม่สามารถคำนึงถึงคุณสมบัติและมาตรฐานของล่ามได้ ทำให้เกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสารระหว่างล่ามกับผู้ต้องหา และจำเลย และกับเจ้าพนักงานของรัฐ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาต่างๆที่เกิดขึ้นต่อผู้ต้องหาและจำเลย เพราะแม้จะมีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว แต่ล่ามนั้นไม่มีคุณสมบัติ และมาตรฐานที่ดีพอที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นล่าม ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ต้องหาและจำเลยได้ ก็เท่ากับผู้ต้องหาและจำเลยนั้นไม่ได้รับการคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาของผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ เพราะถ้ามีการพิจารณาตามหลักฐานที่ปรากฏก็จะพบว่ามีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยตามกฎหมาย

เจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการจัดหาลำสามารถจัดหาลำที่มีคุณสมบัติ และมาตรฐานของ
ลำนเป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้เห็น ไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่
ต้องการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาและเพื่อให้ผู้ต้องหาและ
จำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

การแต่งตั้งลำนให้กับผู้ต้องหาและจำเลย โดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติและมาตรฐานของลำน
และไม่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติ และมาตรฐานของลำนส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่
ของลำน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ต้องหาและจำเลยเพื่อที่จะรับรู้กระบวนการพิจารณา
คดีอาญาทั้งหมดที่เกิดขึ้นต่อตัวผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้โอกาสผู้ต้องหาและจำเลยสามารถ
ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งล้วนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลยตามหลักสากลที่ไม่อาจ
ปฏิเสธได้ เช่น ในกรณีที่มีการแต่งตั้งลำนให้กับจำเลย แต่ปรากฏว่าลำนนั้นมีประโยชน์
ส่วนได้เสียในคดี ก็อาจทำให้การปฏิบัติงานของลำนอาจจะโน้มเอียงไปในทางที่เป็นประโยชน์
ต่อตัวลำนเอง ดังนั้นคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของลำนที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ความเป็นกลาง
ของลำนในการปฏิบัติหน้าที่ มิฉะนั้นแล้วการแต่งตั้งลำนให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูด
และเข้าใจภาษาไทยได้จะไม่มีประโยชน์ และไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่มุ่งจะคุ้มครองสิทธิ
ของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาได้เลย

ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลักในการกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติ
มาตรฐาน และการตรวจสอบลำนไว้ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการ
พัฒนาเกณฑ์ ระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติ มาตรฐาน และการตรวจสอบลำนไว้เพื่อเป็น
แนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักการของการ
แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา และ
จำเลย ที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี
อาญา ขณะนี้กระทรวงยุติธรรมได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการจัดหาลำ จึง มีความ
พยายามที่จะพัฒนาและปรับปรุงบุคลากร ของกระทรวงยุติธรรมโดยเริ่มทำ “ โครงการอบรมบุคลากร
กระทรวงยุติธรรมเพื่อปฏิบัติงาน ลำน ”¹ เพื่อรองรับปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติและมาตรฐานของลำน
โดยมีสำนักงานส่งเสริม งานตุลาการ ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้

¹โครงการอบรมบุคลากรกระทรวงยุติธรรมเพื่อปฏิบัติงานลำน ภาคผนวก 3

และศาลอาญานบุรีเป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งเห็นได้จากหลักการและเหตุผลของโครงการ ดังกล่าวที่ว่า สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการได้พิจารณาเห็นว่า

1. ชาวต่างชาติมีคดีความในศาลเป็นจำนวนมาก แต่ความไม่เข้าใจภาษาที่ใช้สื่อสาร ทำให้เกิดอุปสรรคในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลไทยเป็นอย่างยิ่ง ศาลต่าง ๆ จึงได้แจ้งความจำนงที่จะขอมีล่ามประจำศาลมายังกระทรวงยุติธรรมเป็นจำนวนมาก

2. กระทรวงยุติธรรมได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว จึงเห็นสมควรจัดให้มีการอบรมบุคลากรกระทรวงยุติธรรมที่มีพื้นฐานความรู้ภาษาอังกฤษทั่วไปพอสมควร ให้มีความรู้ภาษาอังกฤษดียิ่งขึ้นทั้งในด้านทั่วไปและด้านกฎหมาย เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ล่ามช่วยเหลือชาวต่างชาติที่มีคดีความในศาลไทยอันเป็นการรับรองคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล

โดยมีหลักการในการเชิญผู้ที่ยื่นบัญชีเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านล่าม และการแปลภาษาต่างประเทศ ของกระทรวงยุติธรรมเข้าร่วมเป็นล่ามอาสา และฝึกอบรมบุคลากรของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้มีความรู้ภาษาอังกฤษดีพอที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ล่ามในศาลได้ โครงการดังกล่าวมีหลักสูตรการฝึกอบรมประมาณ 255 ชั่วโมง โดยมีหลักสูตรการฝึกอบรมดังนี้

1. จรรยาบรรณและมารยาทของล่าม
2. ภาษาอังกฤษกฎหมาย
3. ความรู้เกี่ยวกับกระทรวงยุติธรรม
4. ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม
5. การสนทนา การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษทั่วไป
6. ความรู้เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ
7. การฝึกปฏิบัติ

ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติ และมาตรฐานของล่าม และปริมาณของล่ามเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนคดี ที่ผู้ต้องหาและจำเลยเป็นชาวต่างประเทศที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย แต่ก็ยังเป็นเพียงการพยายามแก้ไขในระดับหนึ่งซึ่งก็คงต้องรอผลว่าโครงการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จเพียงใด และเป็นเพียงหน่วยงานหรือองค์กรเดียวจาก 3 หน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามที่ริเริ่มโครงการเกี่ยวกับล่าม อย่างไรก็ตามไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดที่มีการออกกระเปียบ หรือกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

เกี่ยวกับคุณสมบัติและมาตรฐานของล่ามไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ล่ามที่จะได้รับการแต่งตั้งให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในแต่ละขั้นตอนมีคุณสมบัติและมาตรฐานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ามนี้นี้ จากการทำแบบสอบถามพบว่าเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีการกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติและมาตรฐานของล่ามไว้ โดยเห็นว่าล่ามที่มาตรฐานควรมีคุณสมบัติโดยเรียงลำดับตามคุณสมบัติที่ล่ามควรมีจากมากไปหาน้อยคือ

1. ล่ามต้องสามารถเข้าใจภาษาที่จะต้องแปลอย่างถูกต้อง สามารถใช้ภาษาได้อย่างดีในการสนทนาได้ตอบกับผู้ต้องหาและจำเลย และแปลข้อความที่ติดต่อสื่อสารกับผู้ต้องหาและจำเลยให้เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลเข้าใจได้
2. ล่ามต้องมีความรู้ด้านกฎหมาย
3. ล่ามต้องผ่านการศึกษาอบรมและมีใบรับรองคุณวุฒิ
4. ล่ามควรมีคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น ควรมีความรู้รอบตัวดี เข้าใจจุดประสงค์และความมุ่งหมายของการปฏิบัติงานในฐานะล่ามมีความซื่อสัตย์ในการแปล ไม่พูดเสริมในสิ่งที่ผู้ต้องหาและจำเลยไม่ได้พูดอันจะทำให้ความหมายของคำพูดนั้นเปลี่ยนแปลงไป ล่ามควรเป็น ขนชาติของเจ้าของภาษาที่แท้จริง และต้องมีความเต็มใจที่จะเป็นล่าม

นอกจากปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติและมาตรฐานของล่ามแล้ว ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบการปฏิบัติงานของล่าม เนื่องจากตามกฎหมายและระเบียบของไทยไม่มีหลักเกณฑ์ที่กล่าวถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงานของล่ามไว้ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งที่สำคัญ ถ้าหากมีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย แต่ปรากฏว่าล่ามไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาและไม่มีการตรวจสอบล่าม ก็อาจจะเป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยมากกว่าเดิม ปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบล่ามนี้นี้หากไม่มีระเบียบหรือกฎหมายกำหนดไว้ย่อมทำให้เจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ปฏิบัติงานได้ยาก เนื่องจากเหตุที่ต้องจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยก็เพราะเจ้าพนักงานของรัฐและผู้ต้องหาและจำเลยไม่สามารถติดต่อสื่อสารเข้าใจกันได้และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาตั้งแต่ขั้นแจ้งข้อหา ชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาของศาลตามที่ได้ศึกษามาแล้ว เมื่อมีการจัดหาล่ามมาปฏิบัติหน้าที่แปลสิ่งต่างๆในกระบวนการพิจารณา

เจ้าพนักงานของรัฐในแต่ละขั้นตอนบางคนอาจจะไม่ทราบว่าล้ามนปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง และตรงไปตรงมาหรือไม่ เพราะไม่เข้าใจภาษาของผู้ต้องหาและจำเลย และในทางตรงกันข้ามผู้ต้องหาและจำเลยก็อาจจะไม่ทราบว่าล้ามนปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องหรือไม่ จึงจำเป็นต้องหลักเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางและมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ของล้ามน ตลอดจนมีหลักเกณฑ์ และองค์กรในการตรวจสอบ และควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของล้ามนอย่างจริงจัง เนื่องจากล้ามนเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าพนักงานของรัฐกับผู้ต้องหาและจำเลย และมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาต่างๆที่เกิดขึ้น การปฏิบัติหน้าที่และการตรวจสอบล้ามนการปฏิบัติหน้าที่ของล้ามนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องมีความหมายหรือระเบียบกำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยการกำหนดให้มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของล้ามน กำหนดให้มีองค์กรของรัฐซึ่งสังกัดกระทรวงยุติธรรม เช่นวิทยาลัยการยุติธรรม ความคุมอบรม ให้การศึกษาคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นล้ามน มีหลักเกณฑ์ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของล้ามน ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์ให้เจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการจัดหาล้ามนในแต่ละขั้นตอน และผู้ที่มิประโยชน์ได้เสียในคดีมีอำนาจในการตรวจสอบและคัดค้านการปฏิบัติหน้าที่ของล้ามน

สรุป แม้จะมีการแก้ไขกฎหมายและมีการออกระเบียบต่าง ๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดหาล้ามนให้กับผู้ต้องหาและจำเลย โดยมีวัตถุประสงค์ให้การดำเนินคดีอาญาทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่จะได้รับความช่วยเหลือตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่ปัญหาต่าง ๆ ตามที่ได้ศึกษาในบทนี้ก็จะยังคงมีอยู่ต่อไปหากไม่มีการแก้ไขกฎหมายหรือออกระเบียบ เพื่อเป็นแนวทางหรือมาตรฐานในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ให้มีแนวทางในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องและใกล้เคียงกัน เป็นไปในทิศทางหรือมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศ และไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้บรรลุมวัตถุประสงค์ ตามหลักการและแนวทางในการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 อันจะทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิและได้รับการรับรองสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ รวมทั้งการรับรองหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีเป็นไปตามหลักสากล ในบทที่ 5 จะได้ศึกษาถึงบทสรุปและ ข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขปัญหา ในกรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศ และไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย เพื่อที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน